

Mr PHIP

P prostate
H health
I mprovement
P rogram

Repatriation
General Hospital, Daw
Park, SA.

PSA - Što je to?

PSA ili Antigen specifičan za prostatu je bjelančevina koju zdrava prostata izlučuje u tekućinu koja se luči prilikom ejakulacije. Jedna od funkcija te bjelančevine je da pomogne pokretljivosti sperme. U normalnim okolnostima samo mala količina enzima ulazi u krvotok. No, kako je u slučaju raka normalna struktura tkiva poremećena, znatno više PSA ulazi u krvotok, i zbog tog razloga viša razina PSA u krvi (ili serumu) navodi na prisutnost raka prostate.

Koliko je dobar PSA test?

Kada vršimo bilo kakvo ispitivanje, najviše bismo voljeli dobiti jasan odgovor: "da, imate rak" ili "ne, nemate rak". Nažalost, PSA test nije tako dobar. On je, u najboljem slučaju, indikator vjerojatnosti ili rizika da imate rak prostate. Ali to može biti vrlo korisno jer vas navodi na odluku trebate li vršiti daljnje pretrage. To znači da tumačenje značenja razine PSA nije baš tako jednostavno.

Što još, osim raka, izaziva višu razinu PSA?

Prostata se obično povećava kako čovjek stari, a budući da i zdrava prostata proizvodi male količine PSA, razina tog antigena u krvi se počinje povećavati. Benigno (dobročudno) povećanje prostate (stanje koje izaziva simptome prilikom mokrenja, kao što je slab mlaz, ustajanje po noći), često je nekancerogeno stanje (stanje koje nije rak) koje dovodi do povećanja razine PSA. Iz tog razloga se dobna granica, prikazana u Tablici 1, može koristiti prilikom odlučivanja je li test abnormalan. Postotak slobodnog PSA antigena u odnosu na njegovu ukupnu količinu (koji je niže opisan) također pruža indicaciju je li PSA povišen zbog benignog povećanja prostate.

Privremeni porast PSA može biti izazvan nizom raznih uvjeta¹. Upala mokraćnih kanala, prostatitis (upala prostate) ili biopsija prostate mogu izazvati znatni porast PSA, dok manji porasti mogu biti izazvani ejakulacijom ili čak vožnjom bicikla. Zbog ovih uzroka povećanja PSA koji nisu karcinogeni, nije čudno ako vam je nalaz testa abnormalno visok, a da uzrok tome ne mora biti rak prostate. Mogućnost da se radi o raku prostate je jedan prema tri.

Tablica 1 - Sugerirane gornje granice PSA za razne dobne skupine²

Dob (godine)	Serum PSA (ng/ml)
40 - 49	2.0
50 - 59	3.0
60 - 69	4.0
70 - 79	5.5

Primjedba: Ove razine služe samo kao vodilja. Može se imati rak prostate, a imati PSA u normalnim granicama, iako je to rijetka pojava.

Ako uz PSA test imate i rektalni pregled i taj nalaz također bude abnormalan, vjerojatnost da se radi o raku prostate je veća, (jedan prema dva).

Pronađeni su i drugi načini mjerenja PSA kako bi test bio specifičniji za rak prostate. Jedan od njih se zove Slobodni PSA u odnosu na ukupni PSA. To je omjer koji je izražen u postotku. Veliki dio PSA antigena u krvi je vezan uz bjelančevine, uključujući i uz one koje stvaraju stanice raka. Ali muškarci koji imaju benigno povećanje prostate imaju višu razinu slobodnih (nevezanih) PSA i, prema tome, viši omjer slobodnih u odnosu na ukupni PSA. Ako je ukupna razina PSA abnormalna, omjer slobodnih (nevezanih) u odnosu na ukupni PSA će pružiti predodžbu je li porast nastao zbog benignog oboljenja ili zbog raka. Veća je mogućnost da se radi o raku ako je postotak slobodnih u odnosu na ukupni PSA ispod 10%. Ovaj test postoji i koristi se diljem Australije.

S ponosom podupire

NATIONAL SENIORS
Foundation

National Seniors

Mr PHIP

Prostate
Health
Improvement
Program

Fusnote

- 1 Polascik, T.J. et al
J of Urology, 1999.
162(2): p. 293-306.
- 2 Oesterling, J.E., et
al., J of Urology,
1995. 154(3): p.
1090-5.
- 3 Partin, A.W., et al.,
Urology, 2001. 58(6):
p. 843-8.
- 4 D'Amico, A.V., et al.,
.NEJM, 2004. 351(2):
p. 125-35.
- 5 Stenman, U.H., B.J
Urology, 1997.
79, Suppl 1: 53 - 60.

© Repatriation
General Hospital
April 2005

Što je normalna razina PSA?

Većina stručnjaka se slaže da ako vam je PSA viši od 4 ng/ml, trebate obaviti daljnje pretrage. Neki napominju da ako vam je PSA viši od granica 'normale za vaše godine' prikazane u Tablici 1, ili ako naglo raste, treba ga ispitati.

Ovisno o vašim godinama i obiteljskoj anamnezi, liječnik vas može odmah uputiti urologu, ili može ponoviti test prije nego što vas uputi na daljnje pretrage.

Ako je prisutan rak, razina PSA u krvi raste kako se tumor povećava. To znači da mali porast PSA ukazuje za male tumore koji su možda još uvijek zatvoreni unutar prostate (lokalizirani). Najveća je mogućnost da je tumor ostao lokaliziran ako PSA nije viši od 10ng/ml³. Visina PSA i karakteristike kancerogenih stanica tumora (zvanih 'stupanj') mogu ukazivati na rizik da se tumor proširio izvan prostate.

Ako je prisutan rak, brzina kojom raste razina PSA u seriji od nekoliko pretraga (nazvanih brzina PSA) također pruža podatke o opasnosti da će se rak ponovno pojaviti nakon terapije⁴.

Kojom brzinom raste rak?

Većina (ali ne i sve vrste) raka prostate sporo raste. Može proći 5-10 godina nakon prvog povišenja razine PSA iznad 2.5ng/ml dok se on ne 'pojavi klinički', tj. izazove simptome. Preostalo vrijeme (razdoblje u kojem 50% muškaraca preživi uz liječenje) otkada PSA počne rasti, iznosi, prema izvještajima, prosječno 17 godina⁵. Iz tog razloga kada se PSA počne povećavati kod starijih muškaraca, recimo u dobi od 75-80 godina, to se obično ne smatra prijetećim stanjem. Kod muškaraca koji su tek prešli 50-u, ta prijetnja je znatna. Ovi podaci su izneseni samo kao pokazatelj - izgledi onoga kome je postavljena dijagnoza

Ove informacije ne služe kao liječnički savjet. Informacije o bolestima prostate se stalno dopunjuju. Potrudili smo se da ove informacije budu važeće u vrijeme izdavanja, no vaš liječnik opće prakse ili specijalist vam može dati novije ili drukčije informacije koje više odgovaraju vašim potrebama.

raka prostate ovisi o mnogim kliničkim čimbenicima kao što je narav stanica tumora, stupanj u kojem se nalazi tumor, faza u kojoj se nalazi bolest, druge bolesti itd.

Na kraju

Jasno je da visina PSA može značiti razne stvari u raznim okolnostima.

Visina PSA je korisna jer navodi na opasnost od raka kod osoba kojima nije postavljena takva dijagnoza i može indicirati potrebu obavljanja daljnjih pretraga. Sljedeći korak u ispitivanju u ovoj fazi je biopsija (uzimanje tkiva prostate iglom navođenom ultrazvučnom sondom u rektumu). Ako ste imali jedan od niza PSA testova, trebate porazgovarati sa svojim liječnikom o svim čimbenicima koji mogu utjecati na nalaze kako biste lakše utvrdili koliki postoji rizik i je li potrebno obavljati daljnje pretrage.

Za više informacija

Serijski Mr PHIP - na internetu na:

www.prostatehealth.org.au

1. Trebam li ići na pretrage?
2. Tumačenje PSA testa
3. Nakon postavljene dijagnoze
4. Praćenje stanja nakon liječenja
5. Hormonska terapija
6. Seksualna funkcija nakon terapije
7. Izvori informacija / Pojmovnik

Internet:

www.prostate.org.au

www.prostatehealth.org.au

www.andrologyaustralia.org.au

Telefon:

Jedinstveni broj za pomoć u pitanjima raka
(National Cancer Help-line): 13 11 20